

ODDÍL VII.

Ustanovení závěrečná.

§ 102. Starý stav.

Soukromá práva k užívání vody a jiná práva soukromá na vodu se vztahující a dle předešlých zákonů nabytá zůstávají v platnosti.

Platnost takového práva a obsah jeho budiž posuzován podle dřívějších zákonů, ale při užívání práva a při řízení budiž se spravováno tímto zákonem.¹⁾

V souhlase s všeobecnou a speciálně v občanském právu uznanou a v § 5. o. o. z. vyslovenou zásadu, že zákony nepůsobí zpět a zejména že nemají vlivu na dřívější činy a na práva dříve zjednaná, ustanovuje § 102. v prvním odstavci, že soukromá práva k užívání vody a jiná práva soukromá na vodu se vztahující a dle předešlých zákonů nabytá zůstávají v platnosti.

Vodním zákonem zrušeny byly staré normy, vodní poměry a právo upravující, ale práva na podkladě těchto dřívějších norem nabytá zůstala v platnosti. Vodní zákon v § 102. chrání t. zv. starý stav z 9. listopadu 1870, kterýmžto dnem vstoupil v Čechách vodní zákon v platnost. (Na Moravě dne 28. října 1870, ve Slezsku dne 21. listopadu 1870.)

¹⁾ Moravský a slezský zákon zařadily ustanovení toto do uvozovacího čl. II.

Instituce starého stavu pozůstává jen v tom, že jest v něm spatřovati nikoli moment, zakládající určité subjektivní právo, nýbrž jen surrogát za listinný průkaz o udělení vodoprávním povolení. Uznání starého stavu má tudíž ráz vždy jen deklaratorní, který nemůže v sobě obsahovati jakékoliv prvky aktu konstitutivního.²⁾

Jaká práva byla § 102. zachována? Pace jest toho názoru, že pojmem „jiná práva soukromá na vodu se vztahující“ nelze zahrnovati pouze soukromá práva v právně technickém, objektivním slova smyslu, nýbrž že tento výraz má býti pojímán ve smyslu subjektivním a že tudíž týká se všech druhů práv, pro jichž výkon vodní zákon obsahuje upravující ustanovení.

Dle Paceho lze tudíž za zachovaná § 102. práva považovati: práva vlastnická a držebnostní na vodách; požívací práva k výhradnému užívání veřejných vod; užívací práva na veřejných vodách, které dle vodního zákona patří obecnímu užívání; užívací práva na vodách, která mohou býti nabyta jen úředním povolením; práva určité obrany proti zhoubným účinkům vody, práva dříve vytvořivších se sdružení k řízení a udržování vodních děl.

Starým stavem chráněna jest držba vodních práv dle stavu ze dne 9. listopadu 1870 a vyslovena ohledně nich praesumpce, že vodní dílo, které v uvedený den fakticky existovalo, bylo zřízeno na základě řádně uděleného vodoprávního konsensu a to v rozsahu, v jakém nalézalo se v uvedený den.

Z existence vodního díla r. 1870 jest uzavíráti tudíž eo ipso na platnost a rozsah vodního užívacího práva dílem tím vykonávaného, z čehož jednak plyne, že — popírá-li třetí osoba starý stav, jest její věci dokázati, že držba tehdy vykonávaného práva byla protiprávní.³⁾), jednak další důsledek, že ochrana t. zv. starého stavu předpokládá vždy, aby nějaké vodní dílo k užívání vody určené, r. 1870 skutečně existovalo. Nemůže tudíž o starém stavu býti řeči, kde bylo vody užíváno bezprostředně, bez pomoci jakéhokoliv zařízení.⁴⁾

2) Srov. Budw. 10830 A ai 1915.

3) Srov. Budw. 7428 A ai 1910.

4) Srov. Budw. 9836 A ai 1913.

K pojmu t. zv. starého stavu patří tudíž existence starých děl. Naproti tomu nemůže dlouholeté vykonávání vodního práva, vyžadujícího konsensu, bez děl přijíti v úvahu jako právní podklad pro nabytí tohoto práva, ježto sebe delší vykonávání nějakého práva, které může býti jen povolením úřadu konstituováno, netvoří důvod nabývací a t. zv. starý stav může nahraditi průkaz úředního konsensu jen při vodních právech spojených s existujícím vodním dílem.⁵⁾

Z ustanovení § 102. plyne dále, že jen taková vodní užívací práva mohou býti starým stavem chráněna, která existovala již před platností vodního zákona co individuální práva v o d n í. Ustanovení § 102. nemůže tudíž býti vztažováno na takové užívání veřejné vody, které jest obsahově jen obecným jejím užíváním.

O b s a h starého stavu posuzován býti má dle stavu vodního díla v den platnosti vodního zákona, ježto v pochybnostech jest míti za to, že potřeba díla kryje se s jeho oprávněním. Zajímavě rozhodl správní soud v tomto případě: Městské kanály zřízené již v letech r. 1870 předcházejících vyústovaly do veřejné řeky a odváděly jí vody srážkové. Teprve za platnosti vodního zákona započato bylo s používáním kanálů těch i k odvádění vod odpadových a záchodových. Za starý uznaný stav prohlásil správní soud užívání veřejné vody k odvádění pouze vod srážkových a rozšířené později užívání vod těchto za podléhající vodoprávnímu konsensu.⁶⁾ Stejně neuznal správní soud za starý stav rybník, před platností vodního zákona vypuštěný, v louku proměněný, který po r. 1870 za změněných přítokových poměrů měl býti znovu zřízen.⁷⁾

Jak již výše řečeno, má uznání starého stavu vyslovené vodoprávním úřadem r á z d e k l a r a t o r n í, jest pouze praesumpcí, domněnkou řádného konstituování vodního práva v letech dřívějších a samozřejmě nevyklučuje protidůkaz, kýmkoli vedený, že praesumpce tato jest nesprávná. B ř e m e n o d ů k a z n í náleží ovšem tomu, kdo praesumpci tu snaží se vyvrátiti.

⁵⁾ Srov. Budw. 11237 A ai 1916.

⁶⁾ Srov. Budw. 7892 A ai 1911.

⁷⁾ Srov. Budw. 9951 A ai 1913.

Ježto § 102. zachována byla v platnosti nejen existující již vodní užívací práva, nýbrž i jiná práva soukromá na vodu se vztahující, bude v případě sporu o vzniku takového práva příslušný ten úřad, který povolán jest k řešení sporů veřejno- nebo soukromoprávních. Opírá-li strana nabytí sporného práva o titul soukromoprávní, třeba před r. 1870 vzniklý, bude k rozhodování příslušný zajisté jen řádný soud. Neboť § 102. ustanovuje, že práva vodní dle dřívějších zákonů nabytá a jiná soukromá práva k vodě se vztahující zůstávají zachována. Kompetence vodoprávních úřadů vůči takovým historickým soukromým právům omezuje se jedině na to, aby byl přiveden výkon jich v souhlas s ustanoveními vodního zákona. K rozhodnutí otázky, zda sporný soukromoprávní titul straně přísluší a zda skutečně strana sporné právo na základě tohoto titulu nabytá, přísluší rozhodnouti řádnému soudu.⁸⁾

Odstavec druhý § 102. ustanovuje, že při užívání práva takového a při řízení má býti se spravováno tímto zákonem.

Výkon starých vodních práv a řízení vodoprávní řídí se tudíž platným vodním zákonem. Ustanovení toto však neznamena, že při řízení, dle platného práva prováděném, mohla by býti opět projednávána otázka právní existence starého práva. Z ustanovení zákonného plyne jen to, že oprávněný při výkonu svého platně existujícího práva musí si dáti líbiti taková obmezení svého práva, která jsou novým zákonem výslovně normována (n. př. §§ 21., 22., 44. a p.)⁹⁾

I starý stav může býti vyvlastněn. Otázka přípustnosti vyvlastnění vodního práva musí býti řešena vždy dle platného zákona vodního (§ 102. posl. věta). Na tom nemůže ničeho měniti okolnost, že vyvlastňované vodní právo pochází z doby před platností zákona vodního, ježto vzhledem k ustanovení § 102. jest dle starších předpisů rozhodnouti jen o sporné snad existenci a rozsahu práva, tudíž v otázce, zda toto právo existuje a jak daleko toto právo svým obsahem a rozsahem sahá, naproti tomu však podléhá toto právo v každém jiném směru předpisům vodního zákona.¹⁰⁾

⁸⁾ Srov. Budw. 7256 A ai 1910.

⁹⁾ Srov. Budw. 11187 ai 1897.

¹⁰⁾ Srov. Budw. 11238 A ai 1916.